

Ulicami wielokulturowego Lublina

O dawnym mieście i jego mieszkańcach

Odbudować w wyobraźni rzeczy, których nie ma, i dopełnić nimi obraz rzeczywistości - to piękne zadanie. Spróbujmy.

Józef Czechowicz

Uwagi wstępne

"Miasto jest (...) określonym miejscem, czyli przestrzenią w pewien sposób zorganizowaną i nasyconą wielorakimi sensami". Czasem gubi ono swoje głębsze sensy, przestrzeń przestaje znaczyć, znikają ludzie, miejsca, ulice, dźwięki, zapachy, kolory, a wraz z nimi pamięć. Jednak miasto ma strukturę palimpsestu - spod współczesnego, przebijają zarysy dawnego, podobnie jak stary tekst przebija się pomiędzy linijkami nowego. Ten stary "tekst" trzeba odczytać. Proponowany przez nas projekt Ulicami wielokulturowego Lublina ma pomóc uczniom w odtworzeniu dawnych znaczeń miasta, w którym mieszkają. Pozwoli im też, mamy taką nadzieję, "oswoić przestrzeń", w której mieszkają, poznać różne tradycje religijne związane z historią regionu, a dzięki temu zrozumieć tak Innego, jak i siebie. Projekt edukacyjny umożliwia aktywne uczestnictwo w poznawaniu historii, nie tej wielkiej i odległej, ale tej najbliższej, która kryje się na rogu ulicy, podwórku, w szkole medycznej, synagodze, historii jednostkowej. Praca nad zadaniami, rozwiązywanie konkretnych problemów, kontakt z dziedzictwem kultury i wspólne poszukiwanie historii budują tożsamość kulturową uczniów, ich poczucie przynależności do małej ojczyzny - są poszukiwaniem pamięci.

Pamięć to nie tylko suche fakty, ale przywoływane z przeszłości konkretne miejsca, ludzie i ich losy. Jej istotą jest ciągłość. Ciągłość pamięci o historii Lublina została, w naszym odczuciu, przerwana. Historia - ta znana z podręczników, ma wiele pustych, zapomnianych miejsc. Uczniowie muszą je dopiero odnaleźć, odkopać, wygrzebać spod książkowego kurzu i ludzkiego milczenia. Nawiązując kontakt z przeszłością - poprzez słowa, dźwięki, obrazy, zapachy, poprzez odczytywanie tekstu dawnego miasta, wspomnień jego mieszkańców, uda się być może odnowić tę ciągłość, choć trochę załatać wielką dziurę zapomnienia. Będzie to pamięć inna, pamięć odtworzona pracą uczniów.

Metoda

Uczniowie, realizując nasz projekt, mają szansę samodzielnie zmierzyć się z trudnym zadaniem rekonstruowania zapomnianej historii swojego miasta. Dostaną do wykonania konkretne, zlecone przez nauczycieli zadania, jednak sposób, w jaki je wykonają, forma pracy i prezentacji będzie zależeć tylko od nich samych. Projekt (jako metoda) stanowi jedynie propozycję pewnej formy pracy, podpowiada cele, które można wytyczyć, a także metody i rozwiązania, pomagające te cele osiągnąć.

Projekt nasz nie jest oderwany od programu realizowanego w szkole. Wpisuje się w gimnazjalny program nauczania przedmiotów humanistycznych (historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego, sztuki, religii/etyki), a także ścieżek edukacyjnych (edukacja regionalna, kultura polska na tle tradycji śródziemnomorskiej, edukacja czytelnicza i medialna, edukacja filozoficzna, edukacja europejska). Niektóre elementy projektu mogą być realizowane podczas zajęć lekcyjnych, ale zasadnicza część pracy nad nim powinna odbywać się poza godzinami lekcyjnymi (w zespołach uczniowskich). Przeprowadzane przez nauczycieli lekcje tematyczne porządkują zdobywaną przez

uczniów wiedzę i inspirują ich do dalszych poszukiwań (samodzielna praca uczniów wykonana poza szkołą). Proponowany przez nas projekt ma strukturę "klockową" - poszczególne części można z niego usuwać, można też włączać do niego własne propozycje. Niech nasza praca będzie zachętą do tworzenia innych projektów, niebanalnych scenariuszy lekcji, poszukiwania metod pracy.

Projekt może stanowić część programu wychowawczego całej szkoły. Realizowany przez jedną lub dwie klasy może być na bieżąco prezentowany pozostałym uczniom, nauczycielom, rodzicom, społeczności lokalnej. Im szerszym echem odbije się w szkole i poza nią, tym lepiej.

Opis projektu

Kto?

Projekt przeznaczony jest dla uczniów ostatniej klasy gimnazjum lub licealistów (jako poszerzenie wiedzy zdobywanej na lekcjach języka polskiego, historii, geografii, wiedzy o społeczeństwie).

Jakie treści?

Projekt *Ulicami wielokulturowego Lublina* ma za zadanie zainspirować uczniów do refleksji nad przestrzenią miasta, w którym mieszkają, jego historią oraz jej miejscem w dziejach Polski. Pracując metodą projektu, uczniowie zdobywają podstawową wiedzę związaną z tymi zagadnieniami, przede wszystkim zaś - uświadamiają sobie różnicę między Lublinem dawnym a obecnym (jego wyglądem, charakterem, atmosferą), a tym samym - między I i II Rzeczypospolitą a współczesną Polską. To dobra okazja do dyskusji nad trudnymi i ważnymi kwestiami tolerancji, otwartości, stereotypów, ksenofobii, antysemityzmu. Uczniowie zdobywają jednocześnie wiedzę o religiach monoteistycznych i wyznaniach chrześcijańskich; dostrzegają różnorodność i bogactwo tradycji chrześcijańskich, poznają kulturę żydowską. Sądzimy, że ta wiedza powinna stanowić istotny element ogólnego wykształcenia i kultury osobistej młodego człowieka.

Kiedy?

Rozplanowanie pracy nad projektem - takim, jakim go tu prezentujemy - nie jest prostym zadaniem. Jest on zakrojony bardzo szeroko, zarówno merytorycznie (zakres poruszanej tematyki), jak i metodycznie (wielość technik i metod pracy, z jakimi zaznajamiamy uczniów). Zrealizowanie go w całości wymaga dużego wysiłku i nakładu pracy ze strony nauczycieli, oraz - oczywiście - zaangażowania uczniów.

Zamknięcie pracy nad projektem w ramach całego roku byłoby korzystne z wielu względów. Po pierwsze, w ten sposób łatwiej rozłożyć pracę, której jest dużo. Po drugie, część zadań (te związane z pracą nad kalendarzem, odkrywaniem nieznanych obyczajów i tradycji religijnych) powinno być realizowanych w odpowiednich momentach roku kalendarzowego. Dobrze jest, jeśli uczniowie poznają zwyczaje i tradycje świąt Chanuki czy Bożego Narodzenia w grudniu (a nie np. w marcu czy październiku), gdy duża część z nich obchodzi je we własnym domu. Możliwe są jednak dwa warianty realizacji projektu. W pierwszym przypadku projekt może być realizowany w ciągu całego roku szkolnego. Jest to rozwiązanie najbardziej naturalne, pozwala bowiem zaplanować pracę uczniów i nauczycieli w ramach programów dydaktycznych na dany rok szkolny, skoordynować zajęcia prowadzone przez poszczególnych nauczycieli, i łatwiej wpisać projekt w całość procesu edukacyjnego - oprzeć treści programowe realizowane (np. na lekcjach historii czy języka polskiego) o określone projektem ramy. Ta decyzja (przeprowadzenie projektu w czasie roku szkolnego, od września do czerwca) wiąże się jednak z pewnymi trudnościami - uczniów ostatniej klasy gimnazjum czekają przecież egzaminy do liceum! Projekt wymaga od nich dużego zaangażowania, indywidualnej i grupowej pracy i poszukiwań nie tylko w czasie zajęć szkolnych, a nawet - przede wszystkim - poza nimi. Poza tym, jego ostatecznym celem jest podsumowanie

wszystkich prac w formie widocznej dla pozostałych uczniów. Siłą rzeczy, ten etap przypada na koniec roku szkolnego (maj lub czerwiec).

W drugim przypadku projekt może być realizowany w ciągu roku kalendarzowego. W ten sposób unikamy dużego nagromadzenia zajęć w najtrudniejszym dla uczniów okresie. Pierwszy etap pracy (styczeń-czerwiec) to czas na spokojne "oswojenie" poruszanych zagadnień. Drugi (wrzesień-grudzień) jest etapem podsumowań - przygotowywania prezentacji, wykańczania prac, przeprowadzenia lekcji problemowych. Wadą tego rozwiązania jest obecność "sztucznej" przerwy wakacyjnej, zakłócającej rytm pracy.

Jeszcze innym rozwiązaniem jest wybranie spośród proponowanych treści i zadań tych, które najbardziej odpowiadają nauczycielowi i (lub) uczniom (np. dzieje Lublina, ze zwróceniem uwagi na współistnienie w przestrzeni miasta kultur polskiej i żydowskiej, albo problematykę religioznawczą - porównanie wyznań chrześcijańskich). Wtedy czas realizacji projektu zależy od zakresu wybranych treści i wspólnych ustaleń.

Dlaczego?

Lublin to miasto ważne dla historii Polski. Położone na granicy Europy Wschodniej i Zachodniej, było miejscem spotkania różnych kultur, narodów i religii. Ich wielość i różnorodność, wzajemne nawarstwianie się (niezależnie od interpretacji i oceny zjawiska) stanowiły o wyjątkowym charakterze Rzeczypospolitej. Uważamy, że podstawowa wiedza religioznawcza, zwłaszcza ta osadzona w historii miasta, regionu, kraju, jest niezbędna dla zrozumienia zakorzenionej w tradycji judeochrześcijańskiej kultury europejskiej. Pomaga to uczniom zobaczyć w innym świetle zarówno historię, jak i współczesny im świat i jego problemy. Chcemy, by mogli świadomie uczestniczyć w otaczającej ich kulturze i korzystać z rodzimej tradycji. Poza tym, w Polsce (nawet w dużym mieście), młody człowiek stosunkowo rzadko ma okazję spotkać Innego - człowieka, którego kolor skóry, język, tradycja czy wyznawana religia różnią się od jego własnej. Projekt ma umożliwić mu (choćby metaforycznie) takie spotkanie, oraz uświadomić, że zawsze jest ono tak naprawdę - spotkaniem siebie. Sprawić, że nie będzie tak łatwo podatny na przekazywane stereotypy, postawy ksenofobii i rasizmu. Wierzymy, że poznanie, i "oswojenie" takiej inności pozwoli ją zrozumieć i wykształci młodych, samodzielnie myślących lublinian, Polaków, Europejczyków. Przekazanie uczniom wyżej wymienionych wartości, kształcenie postaw, wzmacnianie więzi z małą ojczyzną, inspiracja do refleksji nad tożsamością wydaje nam się szczególnie istotnym zadaniem edukacji, zwłaszcza w perspektywie czekającego nas niedługo wstąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Cele ogólne projektu edukacyjnego:

- umożliwienie uczniom zdobycia wiedzy o dziejach Lublina, obecności mniejszości wyznaniowych i etnicznych, ich miejsca w przestrzeni, roli w historii miasta i Polski;
- wprowadzenie w problematykę religioznawczą - przekazanie podstawowych informacji na temat różnych wyznań i religii istotnych dla zrozumienia historii i współczesności Lublina, umożliwiających uczniom świadome uczestnictwo w kulturze oraz zrozumienie współczesnej Europy przez pryzmat tradycji judeochrześcijańskiej;
- wdrożenie różnych metod pracy, zaznajomienie uczniów z warsztatem różnych nauk;
- nauka aktywnego posługiwania się tymi metodami (analiza źródła historycznego, tekstu literackiego, historia mówiona, prezentacje artystyczne);
- kształcenie umiejętności poszukiwania wiedzy w różnych miejscach i na różne sposoby (książki, czasopisma, słowniki, internet, historia mówiona);
- pobudzenie do refleksji nad historią (szczególnie regionu);
- inspiracja do dalszych rozważań nad własną tożsamością, poszukiwaniem korzeni; uświadomienie i wzmocnienie więzi łączącej uczniów z ich małą ojczyzną, w której żyją na co dzień;
- kształtowanie postawy tolerancji wobec inności oraz otwartości na wartości innych kultur;
- kształtowanie umiejętności pracy w zespole.

Cele operacyjne

Uczeń:

- przywołuje podstawowe fakty z historii Lublina, dokonuje ich klasyfikacji i hierarchizacji, a także wskazuje ich rolę w procesie rozwoju miasta;
- zainspirowany, sam szuka nowych informacji;
- poszukuje swojego miejsca w czasie i przestrzeni miasta
- wymienia kręgi kulturowe, które składały się na obraz I i II Rzeczypospolitej, a także wskazuje, które z nich były obecne w Lublinie (wyjaśnia ich miejsce i rolę w dziejach miasta);
- wymienia regiony świata, w których współistnieją różne kultury;
- tłumaczy, dlaczego wielość kultur może być wartością;
- wskazuje potencjalne i realne problemy, powody konfliktów dawnych i współczesnych z taką wielością związane;
- przy pomocy nauczyciela, wykonuje prace plastyczne związane z historią miasta (mapa, makieta, reprodukcje szyldów, fotografie);
- wskazuje zmiany, jakie zaszły w architekturze i urbanistyce;
- porównuje plan Starego Miasta w Lublinie z typowym średniowiecznym układem urbanistycznym, dostrzega różnice i podobieństwa;
- porównuje układ urbanistyczny Lublina z układem innych znanych mu miast;
- zbiera podstawowe informacje o różnych religiach monoteistycznych i wyznaniach chrześcijańskich;
- porównuje religie monoteistyczne i wyznania chrześcijańskie, wskazuje różnice i podobieństwa;
- wymienia podstawowe prawdy wiary chrześcijaństwa i judaizmu oraz islamu (przy omawianiu toponimiki Lublina - dzielnica Tatarzy);
- omawia różnice dogmatyczne i odmienności obrządków między wyznaniem chrześcijańskimi;
- wyróżnia i nazywa charakterystyczne elementy poszczególnych świątyń chrześcijańskich, ich architektury i wystroju;
- wyjaśnia podstawowe pojęcia związane z tematyką religijną i poszczególnymi obrządkami chrześcijańskimi (np. katolicyzm: obrządek rzymski i grecki, kościół i Kościół, ołtarz, tabernakulum, konfesjonał, ksiądz, biskup, papież, sakramenty; protestantyzm: kościoły ewangeliczne, reformowane, luteranizm, kalwinizm, zbór, pastor, konfirmacja; prawosławie: cerkiew, pop, patriarcha, ikona, ikonostas; arianizm; judaizm: chasydyzm, Haskala, synagoga, bima, aron ha-kodesz, babiniec, rabin, Tora, Talmud, bar/bat micwa, obrzezanie, szabat, Jom Kippur, Rosz ha-Szana, Simchat Tora, Chanuka, Purim, Pesach, kirkut);
- tworzy wspólnie z kolegami kalendarz świąt danej religii (wyznania);
- wyjaśnia zasady jego funkcjonowania, wymienia powody różnic i przesunięć dat i terminów świąt;
- wymienia główne święta chrześcijańskie i żydowskie w roku liturgicznym, omawia sposoby ich obchodzenia, obyczaje i tradycje z nimi związane;
- dostrzega podobieństwa i różnice między nimi;
- określa rolę i znaczenie obrzędów i tradycji; porządkuje podstawowe fakty z historii Żydów w Polsce i w Lublinie;
- umieszcza je w szerszym kontekście historii naszego kraju i swojego regionu;
- określa miejsce kultury żydowskiej w historii Polski;
- wskazuje źródła stereotypów na temat Żydów; rozumie ich mechanizmy i nie powiela ich;
- definiuje pojęcie "Holokaust";
- podejmuje refleksję nad miejscem i znaczeniem Holokaustu w historii Europy Środkowo-Wschodniej i świata, przyczynami i konsekwencjami;
- umieszcza historię swojego regionu (małej ojczyzny) w szerszym kontekście;
- wskazuje rolę Lublina w historii Europy Środkowo-Wschodniej;
- podejmuje refleksje nad własną tożsamością;

- pracuje ze źródłami historycznymi;
- określa znaczenie dokumentu źródłowego dla poznawania historii;
- przy pomocy nauczyciela, dokonuje podstawowej analizy dostarczonego materiału;
- przeprowadza krytykę źródła historycznego;
- samodzielnie poszukuje informacji w różnych źródłach;
- korzysta z zasobu lubelskich bibliotek i Internetu;
- czyta proste teksty (z albumów, stron internetowych) w języku obcym, którego uczy się w szkole (język angielski, niemiecki, rosyjski);
- definiuje pojęcie "historia mówiona";
- przeprowadza wywiad z mieszkańcem Lublina;
- dokonuje samodzielnej selekcji i interpretacji uzyskanych informacji;
- szuka śladów przeszłości wokół siebie; posługuje się edytorem tekstu
- tworzy stronę internetową używając języka html;
- wspólnie z kolegami układa prostą ankietę i ją przeprowadza (opracowuje i analizuje jej wyniki);
- pisze artykuł prasowy;
- przygotowuje almanach;
- przygotowuje i organizuje konferencję prasową;
- wskazuje i omawia utwory literackie, w których Lublin odgrywa ważną rolę;
- pisze dziennik, rozprawkę, list, reportaż;
- bierze udział w dyskusji, formułuje samodzielne sądy i opinie;
- pracuje w grupie.

Efekty pracy uczniów

1. Duża mapa ścienna miasta.
2. Monografia poszczególnych ulic.
3. Opracowana biografia poznanych postaci.
4. Duży kalendarz ścienny.
5. Mały kalendarz osobny dla każdego wyznania (religii).
6. Słowniczek poznanych terminów.
7. Prezentacja graficzna podsumowująca zadanie Moja przestrzeń w Lublinie (mapy, miejsca magiczne).
8. Prezentacje artystyczne zależne od wyboru uczniów (przedstawienie teatralne, słuchowisko radiowe, wystawa prac plastycznych, zdjęcia, makiety budynków, rekonstrukcje szyldów, inne).
9. Strona internetowa i (lub) almanach.
10. Prace pisemne (dziennik, list, prezentacja miejsca magicznego, praca podsumowująca).
11. Dni Wielokulturowości Lublina.
12. Konferencja popularnonaukowa.
13. Konferencja prasowa.

Etapy realizacji projektu

1. Etap wstępny

Projekt przedstawiany nauczycielowi ma postać otwartą. Nauczyciel, przemyślawszy tę propozycję (może wprowadzić odpowiednie modyfikacje), przedstawia ją uczniom, dyrektorowi, innym nauczycielom, rodzicom. Odbywają się spotkania organizacyjne, w czasie których dopracowuje się szczegóły. Momentem zamknięcia tego etapu jest chwila podpisania kontraktów: wtedy określamy dokładnie czas, miejsce, sposób pracy, jej podział i organizację, metody oceny. Przed rozpoczęciem prac nad projektem, nie można zapomnieć o

1) dokładnym przemyśleniu całości przedsięwzięcia (trzeba zastanowić się, którzy nauczyciele, i w jakim stopniu, a także, na jakich zasadach, mogą włączyć się w pracę, i którzy mogliby pełnić funkcje koordynatorów;

2) wspólnym (z pozostałymi nauczycielami) zastanowieniu się nad tym, kogo jeszcze można by zaprosić do współpracy - trzeba skontaktować się z tymi osobami (mogą to być np. przedstawiciele mediów lokalnych, duchowni różnych wyznań, pracownicy uniwersytetów, pracownicy instytucji kulturalnych, inni), zapytać o zgodę i uzgodnić warunki współpracy;

3) zorganizowaniu spotkania z uczniami, na którym przedstawimy projekt, wstępnie omówimy metodę i dalsze etapy pracy (por. Instrukcja ogólna dla uczniów);

4) zorganizowaniu spotkania z rodzicami wtedy tłumaczymy im, na czym polega praca metodą projektu (np. uświadamiamy, że w ciągu roku uczniowie wykonywać będą - w domu, poza szkołą - różnorodne zadania). Omawiamy ramowy przebieg projektu, planowane działania (w niektóre muszą się aktywnie włączyć rodzice, dlatego potrzebna jest ich zgoda), potrzebne do realizacji zadań materiały. Etap wstępny kończy się podpisaniem tzw. kontraktów (umów - por. wzór w załączniku).

2. Podział pracy

2.1. Uczniowie

Poszukiwania uczniów skupiają się wokół czterech symbolicznie wybranych ulic. Proponujemy podzielić uczniów na cztery zespoły (po 7-8 osób). Jeśli szkoła jest mniejsza, klasy mniej liczne, łączymy dwie klasy z tego samego rocznika, ewentualnie z rocznika niższego. Każdy z zespołów stara się odnaleźć historię jednej ulicy, odgadnąć, kim byli jej mieszkańcy. Robocze nazwy zespołów: 1) "Ulica Szeroka", 2) "Ulica Ruska", 3) "Ulica Ewangelicka", 4) "Ulica Grodzka". Na pierwszy rzut oka, już nazwy wymienionych ulic mogłyby stanowić swoisty klucz do świata ich dawnych mieszkańców, ich religii (wyznania), odrębnej kultury, bogatej i często nieznannej tradycji. Tym bardziej, że na Ewangelickiej zachował się zbór protestancki, na Ruskiej - cerkiew prawosławna; na Grodzkiej odkryto fundamenty kościoła Św. Michała. Jedynie zespół "Szeroka" zmierzy się początkowo z zadaniem najtrudniejszym (albo: najbardziej symbolicznym) - ulicy, której szukają uczniowie, nie można przecież odnaleźć na mapie współczesnego Lublina. W ten sposób, podążając śladami czterech ulic na wstępnym etapie prac nad projektem uczniowie odkrywają w rzeczywistości kolejne karty historii lubelskich Żydów, prawosławnych, protestantów i katolików. (Ważne jest, by sami odnaleźli ten klucz, bez pomocy nauczyciela).

Nauczyciel, podsumowując wykonane przez uczniów zadanie wstępne, musi im uświadomić, że taki podział jest w znacznej mierze symboliczny - nie jest to podział miasta na cztery równe części (zresztą sami uczniowie, badając losy mieszkańców ulicy Ruskiej i Ewangelickiej, zorientują się, że w okresie międzywojennym, ulice te zamieszkiwali, oprócz nielicznych prawosławnych i protestantów, zarówno Żydzi, jak i katolicy). Taki podział niesie jednak za sobą nie tylko trudności - otwiera też dalsze, ciekawe perspektywy. Daje także okazję, by w uzasadniony sposób poruszać w trakcie pracy oprócz tematów wspólnej polsko-żydowskiej historii także szereg innych zagadnień - kwestie tradycji, obrzędów, języków. Lubelszczyzna jest bowiem położona między Wschodem a Zachodem Europy - tu stykały się ze sobą kultura polska i ukraińska, żydowska i niemiecka, Kościół prawosławny i katolicki, tu znajdowały się prężne ośrodki reformacji i silne centra chasydyzmu. Ślady różnych kultur i religii: kościoły, zbory, cerkwie greckokatolicka i prawosławna, można odnaleźć w krajobrazie współczesnego miasta, co stwarza szansę wniknięcia w świat każdej z obecnych w dawnym Lublinie kultur.

Projekt nie musi koniecznie obejmować wszystkich czterech grup, uczniowie mogą także pracować w dwóch grupach tematycznych (przykładowo Szeroka-Grodzka, Szeroka-Ewangelicka, Grodzka-Ruska), a zadania można modyfikować w zależności od potrzeb.

Instrukcja ogólna dla uczniów (cz. I)

JAK PRACOWAĆ NAD PROJEKTEM?

Kochani,

czeka nas w tym roku dużo pracy. Weźmiecie udział w projekcie *Ulicami wielokulturowego Lublina*. Przez cały rok będziemy wspólnie odbudowywać historię ulic naszego miasta.

Cofniemy się w czasie do dwudziestolecia międzywojennego, a może nawet dalej. Do lat, gdy w Lublinie rozbrzmiewały różne języki, na ulicach sprzedawano nie obwarzanki, ale bajgle, a w piątek po południu w oknach wielu domów rozbłyskiwały świece. Te czasy pamięta już dziś coraz mniej Lublinian, może wspominają je ludzie starsi, może jeszcze wasi pradziadkowie. Ten świat bezpowrotnie zniszczyła wojna, a po niej nastąpiły długie lata milczenia.

Realizując projekt, zamienicie się w poszukiwaczy tego zaginionego świata, będziecie wspólnie odkrywać dawny Lublin - z kart książek, dzienników, relacji ludzi, starych murów. Przy okazji, dowiecie się wielu ciekawych rzeczy. Może pomogą Wam one lepiej zrozumieć siebie samych oraz otaczający nas świat.

Praca nad projektem polega na wykonywaniu kolejnych zadań. Jedne z nich są jednorazowe (przygotowanie pracy pisemnej, makiety, jednorazowej publikacji), inne ciągłe - trwają przez cały rok (nanoszenie informacji na mapę, kalendarz). W przeważającej większości będziecie pracować nad tymi samymi zadaniami, zakres poszukiwań będzie jednak inny dla każdej grupy. Każdy z czterech zespołów odpowiada za zebranie informacji dotyczących jednej lubelskiej ulicy i jej dawnych mieszkańców.

Czekają was różnorodne zadania. W ich wykonaniu pomogą Wam instrukcje szczegółowe. Możecie zawsze liczyć na pomoc nauczyciela, z którym przez cały czas trwania projektu współpracuje wasza grupa. Pamiętajcie, że zawsze pozostaje miejsce dla Waszych własnych rozwiązań i pomysłów - nie bójcie się ich realizacji!

Część zadań będziecie wykonywać w zespołach, inne, podsumowujące pracę grupową, wspólnie. Przez cały czas realizacji projektu będziecie musieli uważnie słuchać siebie nawzajem - tylko to jest gwarancją sukcesu w pracy zespołowej. Zadania realizowane razem, przez zespół lub całą klasę, będą od Was wymagać dojrzałości i gotowości do współpracy, przestrzegania ustalonego wspólnie regulaminu, rzetelnego podziału praw i obowiązków. To dobra "szkoła" dorosłego życia.

Powodzenia!

Instrukcja ogólna dla uczniów (cz. II)

JAK PRACOWAĆ W GRUPIE?

Przez cały czas trwania projektu będziecie pracować w grupach. To nie jest łatwe zadanie, wymaga wiele cierpliwości, umiejętności słuchania innych, rozwiązywania sporów, dyskusowania. Poza tym trzeba podzielić się pracą. Wybierzcie:

PRZEWODNIKA - odpowiada za zrozumienie instrukcji przez wszystkich członków grupy, upewnia się, że wszyscy członkowie grupy biorą czynny udział w zajęciach, prosi nauczyciela (opiekuna grupy) o pomoc, jeśli grupa ma problemy z realizacją zadania;

REPORTERA - organizuje prezentację wykonanego zadania, dyskutuje z grupą, co będzie przedmiotem prezentacji, jak będzie ona wyglądać i kiedy się odbędzie;

ORGANIZATORA - odpowiada za zebranie potrzebnych do realizacji zadania materiałów (sprawiedliwie rozdziela tę pracę pomiędzy członków grupy) prosi nauczycieli o pomoc merytoryczną i radę;

POMOCNIKÓW (dwie lub trzy osoby) - szukają właściwych informacji w odpowiednich źródłach wiedzy (w przypadku bardziej złożonych zadań tę funkcję może pełnić więcej osób);

KRONIKARZA - jest odpowiedzialny za regularne prowadzenie dziennika prac, który powinni jednak współtworzyć wszyscy członkowie grupy;

SEKUNDANTA - czuwa nad ukończeniem pracy przez wszystkich, pilnuje, by zadanie było wykonane na czas, pomaga innym członkom grupy.

Wybory możecie przeprowadzić na drodze głosowania lub losowania. Nie pokłóćcie się od razu!

Daną funkcję przyjmujecie na ustalony czas (np. - pracy nad określonym zadaniem). Ważne jest, by funkcje się zmieniały. W tych ustaleniach pomoże Wam nauczyciel-opiekun zespołu.

Pamiętajcie o przestrzeganiu poniższych reguł: każdy jest odpowiedzialny za pełnioną przez siebie rolę;

nikt nie ukończył pracy, jeśli wszyscy członkowie grupy jej nie skończyli;

każdy ma prawo poprosić innego członka grupy o pomoc;

wszyscy są zobowiązani do pomocy kolegom;

każdy jest zobowiązany do ukończenia przydzielonej mu pracy i zasad:

przedstawiaj swoje poglądy i pomysły;

słuchaj, co inni mają do powiedzenia;

pytaj kolegów o ich pomysły i poglądy;

wyjaśnij zasadność własnego pomysłu i przedyskutuj inne rozwiązania.

2.2. Nauczyciele

1.KOORDYNACJA I WSPÓŁPRACA. Proponujemy, żeby nauczycielami koordynującymi projekt (ze względu na zawodowe kompetencje) byli historyk i polonista. Ta propozycja nie wyklucza oczywiście innego rozwiązania. W pracach nad projektem powinien wziąć udział także wychowawca. Pozostali nauczyciele przedmiotów (np. wiedzy o społeczeństwie, geografii, sztuki, informatyki, religii/etyki) są zapraszani do współpracy w miarę potrzeby. Nauczyciele koordynatorzy pomagają także uczniom nawiązać kontakt np. z proboszczem parafii katolickiej, prawosławnej, greckokatolickiej, luterkańskiej, przewodniczącym filii gminy żydowskiej.

2.OPIEKA NAD GRUPAMI. Proponujemy, żeby nauczyciele, tak jak uczniowie, podzielili się pracą. Niech każdy zespół współpracuje stale z tym samym nauczycielem, który inspiruje, pomaga rozwiązywać powstałe problemy i na bieżąco kontroluje pracę uczniów. Zindywidualizowana praca z uczniami nad zagadnieniami niezwiązanymi z programem szkolnym wymaga od nauczyciela postawy otwartej - stałej gotowości do poszerzania kompetencji i pogłębiania swojej wiedzy z zakresu tematu, nad którym zespół pracuje pod jego opieką.

3. Proponowane tematy do realizacji

3.1. Tematy lekcji przedmiotowych

Ab urbe condita (łac. od założenia miasta). Założenie i rozwój przestrzenny miast (historia);

Historia najbliższa. Dzieje Lublina (historia, język polski);

Jak poskromić czas? Kalendarze - historia, różnice odmierzania czasu w poszczególnych religiach, rok liturgiczny, czas sakralny i czas historyczny (historia, język polski);

Na początku było Słowo. Religie monoteistyczne i wyznania chrześcijańskie (historia, religia/etyka, godzina wychowawcza, wiedza o społeczeństwie);

Opisanie świata. Analiza wspomnień i relacji słownych, teksty literackie związane z Lublinem: np. relacje ze zbiorów Ośrodka "Brama Grodzka - Teatr NN", dziennik Döblina, opowiadania Singera itd. (język polski, historia);

Miasto i mit. Rola miasta w kulturze i literaturze (język polski - pod koniec prac nad projektem).

3.2. Warsztaty interdyscyplinarne

Czytanie historii - zasady pracy ze źródłem historycznym (historia);

Jak wydać gazetę? - przygotowanie publikacji - omówienie cech gatunków publicystycznych, warsztaty dziennikarskie, praca z edytorem tekstu (język polski, informatyka);

Przygotowujemy witrynę internetową - podstawy pracy w języku html, umiejętność poruszania się w Internecie, praca nad wspólną stroną WWW (język polski, informatyka);

Tajemnica w literach zaklęta - warsztaty zainspirowane wcześniejszą wizytą na cmentarzu, w

cerkwi, kaplicy zamkowej, bożnicy. Uczniowie poznają cyrylicę i alfabet hebrajski, próbują rozpoznawać litery na pomnikach i w świątyniach; później wykorzystują zdobyte umiejętności w czasie zajęć plastycznych (historia, sztuka, informatyka);

Przygoda z kartografią - zajęcia praktyczne (czytanie i kreślenie mapy, opracowanie legendy); (geografia, sztuka);

W labiryncie książek - warsztaty biblioteczne (nauczyciel-bibliotekarz);

Kultura i dźwięki - warsztaty muzyczne prezentujące muzykę liturgiczną. Mogą odbywać się w okresie świątecznym; muzyka ludowa, tańce (sztuka, wychowanie fizyczne);

Szukając dawnego Lublina - warsztaty plastyczne z wykorzystaniem różnych form i technik artystycznych: obraz, rzeźba, makieta, model (sztuka);

Ksenofobia, stereotypy, rasizm, tolerancja - dyskusja przeprowadzona np. w ramach lekcji wychowawczej albo po lekcjach, w zależności od przyjętej formy. Można zorganizować i poprowadzić dyskusję klasową, albo zaprosić także gości z zewnątrz, w charakterze dyskutantów lub ekspertów (wychowawca, pedagog szkolny, nauczyciel wiedzy o społeczeństwie, nauczyciele koordynujący pracę);

Kiedy historia boli? - forum dyskusyjne (historia, WOS).

3.3. Lekcje wychowawcze

Jak pracować w grupie? - Lekcję można przeprowadzić na początku realizowania projektu. Należy ustalić zasady pracy, sposoby rozwiązywania konfliktów, wypracować regulamin (wychowawca, pedagog szkolny, nauczyciele koordynujący projekt);

Zalety i wady pracy w grupie - Lekcja przeprowadzona na zakończenie projektu. Należy podsumować doświadczenia -- czego się nauczyliśmy, co było łatwe, trudne, czego dowiedzieliśmy się o sobie (wychowawca, pedagog szkolny, nauczyciele koordynujący projekt);

Spojrzenie wstecz. Projektu krytyka konstruktywna. - Lekcja wychowawcza podsumowująca pracę - forum dyskusyjne, uczniowie oceniają projekt, jego przydatność, atrakcyjność lub uciążliwość alternatywnych metod pracy (wychowawca, nauczyciele koordynujący projekt).

3.4. Zajęcia w terenie

Świątynie - przestrzeń sakralna: wizyta w kościele katolickim, Kaplicy Trójcy Świętej, zborze protestanckim, cerkwi greckokatolickiej i prawosławnej, bożnicy na Lubartowskiej (obecnie Izba Pamięci Żydów Lubelskich);

Muzeum - wizyta w Ośrodku "Brama Grodzka - Teatr NN" (wystawa, film, przedstawienie), Muzeum na Zamku;

Cmentarze - rzymskokatolicki, prawosławny, ewangelicko-augsburski, Stary Cmentarz Żydowski.

4. Propozycje zadań i instrukcje szczegółowe dla uczniów

Legenda

oznacza rozwiązanie fakultatywne, możliwość
to przypomnienie o czyhających na uczniów zasadkach
informacja dodatkowa dla nauczyciela, czasem ostrzeżenie
materiały pomocnicze, pierwsza pomoc bibliograficzna
czas przeznaczony na wykonanie zadania
sposób oceny pracy uczniów

Zadania wspólne dla wszystkich uczniów

1. Mapa.

INSTRUKCJA

Waszym zadaniem będzie narysowanie i uzupełnianie mapy Lublina, która przez cały czas trwania projektu będzie wisiała w pracowniach lub na szkolnym korytarzu. Musi ona być na tyle duża, żeby wasi koledzy i inni nauczyciele mogli ją odczytać, oraz byście mieli wystarczająco dużo miejsca na naniesienie na nią (w wybranej przez Was formie - rysunków, chorągiewek, przypinanych informacji, symboli graficznych):

- a) miejsc, gdzie znajdowały się w przeszłości i gdzie znajdują się teraz kościoły katolickie, cerkwie prawosławne, cerkwie greckokatolickie, zbory ewangelickie oraz synagogi;
- b) miejsc, w których znajdowały się i znajdują ważne uczelnie, szkoły, np. KUL, Jesziwas Chachmej Lublin (pamiętajcie, aby zaznaczyć naszą szkołę);
- c) miejsc, w których mieszkacie;
- d) waszych miejsc "magicznych", tzn. szczególnie dla Was ważnych.

Na mapie tej zaznaczycie też miejsca ważne dla biografii osoby, której losy ma odtworzyć Wasza grupa (np. miejsce, gdzie Wasz bohater się urodził, mieszkał, chodził do szkoły - zależy to od informacji, jakie uda się Wam zdobyć na jego temat por. instrukcja do zadania BIOGRAFIA)

Pamiętajcie też o tym, że zanim zaczniecie wypełniać mapę trzeba opracować dobrą legendę. Zastanówcie się dobrze nad przyjętym systemem oznaczeń - wykorzystajcie różne możliwości (symbole, kolory, elementy przypinane do mapy). Mapa będzie duża, ale naniesiecie na nią bardzo dużo informacji: musicie zadbać, by mimo tego wciąż pozostała czytelna dla niewtajemniczonego odbiorcy.

Stare mapy, adresy synagog, cerkwi etc.

Mapa może powstawać na zajęciach plastycznych pod okiem nauczyciela sztuki. Powinien on pomóc uczniom powiększyć mapę-wzór, doradzić, jak opracować legendę.

2. Kalendarz

INSTRUKCJA

Waszym zadaniem będzie opracowanie dużego kalendarza ściennego, który - podobnie jak mapę (punkt 1) powiesicie w pracowni lub na korytarzu szkolnym. Na tym kalendarzu będziecie zaznaczać:

- a) najważniejsze święta (katolickie, prawosławne, protestanckie, żydowskie, muzułmańskie - każda grupa odpowiada za tę część zadania, nad którą sama pracuje - por. instrukcje zadań grupowych);
- b) ważne wydarzenia historyczne (dzień, miesiąc, rok) związane poszczególnymi wyznaniem, zarówno te istotne w skali ogólnej, jak i lokalnej. Pamiętajcie też o wydarzeniach, których rocznice wydają się wam godne upamiętnienia;

Zanim zaczniecie się zastanawiać nad formą realizacji zadania, przeczytajcie dokładnie instrukcje zadań grupowych. Kalendarz duży, ścienny, jest "zebraniem" i metodą prezentacji wyników pracy poszczególnych zespołów. Musi być na bieżąco aktualizowany - tak, by każdego dnia można było na niego spojrzeć i sprawdzić, czy nie przypada wtedy jakieś święto, rocznica itp. Forma, jaką przyjmiecie, jest dowolna. Od Was zależy, czy kalendarz będzie miał postać kart rocznych, miesięcznych, tygodniowych czy dziennych. Powinniście jednak wspólnie wypracować jednolity system oznaczeń i symboli, i powiesić w widocznym miejscu legendę. Pamiętajcie, że kalendarz, tak jak i mapa, musi być duży, czytelny i zrozumiały dla innych uczniów i nauczycieli, często nie wtajemniczonych w projekt i nie obeznanych z jego tematyką.

Pamiętajcie o (zasadniczych) różnicach w kalendarzach chrześcijańskim a żydowskim, i (mniejszych) katolickim a prawosławnym. Miesiące żydowskie mają inne nazwy! Inaczej liczymy lata!

Kalendarz ekumeniczny, bibliografia dobrana indywidualnie zależnie od grupy: książki o kalendarzach i świętach żydowskich, prawosławnych etc., strony internetowe: www.pardes.pl, www.luteranie.pl, www.orthodox.pl, www.hebrewsources.com

Zadanie to wymaga wcześniejszego przeprowadzenia zajęć o różnych sposobach odmierzenia czasu w różnych religiach. Uczniowie mogą przygotowywać kalendarz (do wypełnienia) - okładkę, podział na dni i miesiące na zajęciach plastycznych.

3.Strona internetowa i (lub) almanach.

INSTRUKCJA

Przez cały rok pracujecie w zespołach nad wykonaniem poszczególnych zadań. Każda grupa odpowiada za jakąś część projektu, ale jego owoc stanowią dopiero zebrane efekty pracy wszystkich. Tę rolę mają spełniać zadania, które wykonujecie wspólnie, całą klasą.

Opracujcie stronę internetową i (lub) almanach, w których przedstawicie innym wyniki waszej pracy: zebrane materiały, napisane artykuły, odnalezione zdjęcia... Nad ich podstawową selekcją będziecie pracować w zespołach (por. zadania zespołowe), pomoże Wam też nauczyciel. Wspólnie musicie jednak podejmować decyzje dotyczące formy publikacji, ostatecznej selekcji materiałów, układu treści.

Umiejętności potrzebne do wykonania zadania zdobywacie przez cały rok na lekcjach informatyki i języka polskiego. Ale sami musicie wprowadzić je w czyn i przelać na konkretne działania. Podzielcie się pracą! Nie wszystko można zrobić wspólnie. Wybierzcie skład redakcji. Musi się tam znaleźć przedstawiciel każdego zespołu, osoba odpowiedzialna za sprawy techniczne (skład, grafika), dwie-trzy osoby, które wykonają korektę. Dobrze jest wybrać redaktora naczelnego i jego zastępcę. Wtedy łatwiej czuć nad przebiegiem prac. Jeżeli pracujecie równocześnie nad stroną internetową i almanachem - część zadań można wykonać wspólnie, do innych - wyznaczyć osobno osoby odpowiedzialne (np. kto inny czuwa nad stworzeniem strony w html, a kto inny zajmuje się przygotowaniem tekstów do publikacji i ich składem)

Do opracowania strony internetowej i/lub tekstów do almanachu uczniowie przygotowują się przez cały rok na lekcjach informatyki (obsługa edytora tekstu, programu graficznego, podstawy pracy w html). Nauczyciel informatyki powinien konsultować zakres i terminy wykonania zadań z nauczycielami koordynującymi projekt. Trzeba też ustalić (z dyrekcją, rodzicami), kto może pomóc w wydaniu publikacji. Czy będzie to prawdziwy almanach, czy powielone na ksero lub w drukarni kolejne numery gazety? Kto pomoże sfinansować przedsięwzięcie? Jaki może być wkład szkoły (dyrekcja, Komitet Rodzicielski)? Może można poprosić o pomoc media lokalne? Można włączyć uczniów do tych poszukiwań, muszą one być jednak koordynowane przez nauczyciela.

4.Prezentacja(e) artystyczna(e) dla całej szkoły

INSTRUKCJA

Tym razem Waszym zadaniem jest zorganizowanie Dnia(i) Wielokulturowości Dawnego Lublina (nazwa tej prezentacji zależy od Was, ta jest tylko propozycja) w naszej szkole. Spróbujcie odtworzyć na korytarzach, w sali gimnastycznej lub w auli fragmenty ulic dawnego Lublina (pomogą Wam w tym zdjęcia, które znajdziecie w Bramie Grodzkiej, w albumach i książkach podanych w bibliografii) - możecie zrekonstruować dawne szyldy, nakreślić na podłodze zarysy dawnych ulic (tylko tak, by można je później usunąć), przebrać się za dawnych mieszkańców Lublina. Zadaniem każdej grupy jest otworzyć własne stoisko, gdzie zaprezentuje np. typowe dla swojej ulicy dźwięki, zapachy (możecie wspólnie z rodzicami przygotować jakieś potrawy). Tu

każdy powinien móc się czegoś dowiedzieć na temat historii Waszej ulicy, zwyczajów jej mieszkańców (ktoś musi być stale obecny na stoisku, najlepiej dwie osoby, które zmieniają się w ciągu dnia).

Poza tym zaprezentujcie kolegom i nauczycielom efekty Waszej ciężkiej pracy - możecie urządzić wystawę rysunków, zdjęć, rzeźb, makiet, map, które zrobiliście na lekcjach sztuki lub w domu (niekoniecznie w ramach projektu; jeśli ktoś z Was interesuje się malarstwem lub fotografią, pisze wiersze i ma jakieś prace związane z tematem projektu może je włączyć do prezentacji), możecie też przygotować sztukę teatralną. Gdy już zdecydujecie, w jaki sposób chcecie pokazać kolegom Wasz dawny Lublin, Wasze ulice - Grodzką, Ruską, Szeroką i Ewangelicką - przedstawcie swoje propozycje nauczycielowi-opiekunowi, a następnie porozumiejcie się z kolegami z innych grup i wspólnie ustalcie program.

Pamiętajcie, że część zadania wykonujecie w grupach, a część wspólnie (wystawa, przygotowanie przestrzeni szkolnej, sprzątanie). Wybierzcie z każdej grupy osoby, które będą koordynowały pracę. Nie zapomnijcie też, że musicie na Waszą prezentację zaprosić kolegów i nauczycieli - pomyślcie, jak ich zachęcić do uczestnictwa w Waszym programie! Trzeba też przygotować dla uczestników program całej imprezy.

Zadanie to wymaga pomocy zarówno nauczyciela (zależnie od sposobu prezentacji, jaki wybiorą uczniowie): sztuki (plastyki, muzyki), języka polskiego, historii, informatyki), jak i rodziców (przyrządzenie potraw, strojów). Trzeba też ustalić z dyrektorem termin realizacji zadania, uzyskać zgodę na adaptację przestrzeni szkolnej (malowanie zarysów ulic, wieszanie szyldów, ustawianie stoisk) omówić z nim możliwość rezygnacji np. z popołudniowych lekcji - uczniowie uczestniczyliby wtedy w przedstawieniach lub innych akcjach zorganizowanych przez klasę realizującą projekt.

5. Konferencja popularnonaukowa

INSTRUKCJA

Waszym zadaniem jest zorganizowanie w szkole konferencji popularnonaukowej. Zastanówcie się i porozmawiajcie z nauczycielem, jak powinna wyglądać taka konferencja. Wspólnie (całą klasą, np. podczas lekcji wychowawczej) wybierzcie temat, który w czasie prac nad projektem najbardziej was zaintrygował i poruszył. Ustalcie, jaką formę i zasięg nadacie organizowanemu przez Was spotkaniu. Kiedy się odbędzie? Ile czasu będzie trwało? Kto będzie wygłaszał referaty (uczniowie, nauczyciele, goście z uniwersytetu)? Jak długie będą ich wypowiedzi? Może zorganizujecie też dyskusję panelową, podsumowującą pracę? Jakich gości (referentów, słuchaczy, dyskutantów) zaprosicie?

Pamiętajcie, że trzeba odpowiednio wcześniej powiadomić uczniów, nauczycieli, rodziców, przyjaciół. Przygotujcie plakaty i ulotki z programem. Spróbujcie nawiązać kontakt z lokalnymi mediami - radiem, telewizją, gazetą. Może się okazać, że takie wydarzenie będzie interesujące i dla nich!

Poszczególne etapy pracy konsultujcie z nauczycielem - on pomoże Wam ją rozsądnie rozplanować i zorganizować.

Można połączyć konferencję z organizowanymi pod koniec projektu "Dniami Wielkokulturowości Lublina". To z pewnością doda im atrakcyjności, połączenie tych wydarzeń dla Was będzie jednak dodatkowym obciążeniem. Pamiętajcie, by dobrze wszystko zaplanować!

Podzielcie się pracą, bo na pewno będzie jej dużo, a nie wszystko można zrobić w

trzydziestoosobowej grupie. Wybierzcie "komitet organizacyjny": kto będzie odpowiadał za ostateczny kształt konferencji, koordynację pracy, współpracę między grupami? Kto zajmie się stroną plastyczno-graficzną? Kto będzie odpowiedzialny za kontakt z gośćmi z zewnątrz, mediami? Nie chodzi o wykonawców poszczególnych zadań, lecz o koordynatorów, którzy mogą dalej rozdzielać pracę.

To zadanie jest trudne i złożone, uczniowie - jeżeli nie mają wcześniejszych doświadczeń - na pewno potrzebują pomocy!

6. Konferencja prasowa

INSTRUKCJA

Jako część prac podsumowujących projekt, proponujemy zorganizowanie konferencji prasowej. Zastanówcie się, jak moglibyście poinformować o waszych działaniach jak najszersze grono odbiorców. Wykonaliście przecież kawał dobrej roboty. Konferencja może mieć wymiar szkolny (uczestniczą w niej wtedy uczniowie innych klas, pozostali nauczyciele, redakcja szkolnej gazety, przedstawiciele samorządu) albo lokalny (wtedy zapraszacie także przedstawicieli mediów, instytucji samorządowych, gości z Uniwersytetu). Zdecydujcie wspólnie, jaką formę przybierze spotkanie. Trzeba będzie zaplanować całość, zaprosić gości, przygotować plakaty, ogłoszenia, ulotki.

Tak jak w przypadku pozostałych zadań wymagających współpracy wielu osób, pamiętajcie, by wybrać konkretne osoby odpowiedzialne za koordynację prac (por. instrukcja do konferencji popularnonaukowej)

Można połączyć zorganizowanie konferencji z promocją almanachu, otwarciem wystawy, Dniami Wielokulturowości Lublina. To zależy od formy i rozmachu, jaki zdecydujecie się nadać poszczególnym imprezom.

Tak jak w przypadku innych imprez angażujących większą część szkolnej społeczności, trzeba odpowiednio wcześniej ustalić z dyrektorem i pozostałymi nauczycielami termin spotkania i warunki udziału w nim pozostałych uczniów (skrócenie lekcji, dzień wolny, inne rozwiązania). Proponujemy, by na wspólne omawiania organizacji imprez z uczniami przeznaczać lekcje wychowawcze.

Zadania dla uczniów zespołowe (efekt pracy wchodzi potem w skład portfolio)

1. Nazwy ulic

INSTRUKCJA

Wasze pierwsze zadanie to zadanie detektywistyczne. Zbadajcie historię ulicy (nazwa) i rozwiążcie zagadkę jej nazwy. Spróbujcie znaleźć ją na mapach zarówno dzisiejszego Lublina, jak i na mapach starszych (przedwojennych, XIX-wiecznych, nawet wcześniejszych). Map możecie szukać w książkach, bibliotekach, muzeach. Jak się zmienił przebieg tej ulicy na przestrzeni wieków? Odpowiedź na to pytanie możecie przedstawić w formie pracy pisemnej lub plastycznej. Postarajcie się znaleźć (w Internecie, na wystawach, pocztówkach) zdjęcia, na których sfotografowana została ta ulica. Jak się zmienił jej wygląd? Czy znajdowały się tu jakieś ważne budynki (świątynie, szkoły, mieszkania znanych osób), co się z nimi stało? Zwróćcie także uwagę, kto żył na tej ulicy? Jak ubierali się jej mieszkańcy? Czy mieszkał tu ktoś ważny dla historii naszego miasta?

Przez dwa tygodnie powinniście rozwikłać zagadkę nazwy Waszej ulicy i przygotować tylko zarys jej historii, który przedstawicie na zajęciach kolegom (pomyślcie nad formą prezentacji). Później powinniście zdobywać kolejne informacje, zdjęcia, opisy literackie tej ulicy. Ostatecznym efektem

Waszej pracy będzie wykonana przez zespół monografia ulicy, która wejdzie w skład waszego portfolio.

Pamiętajcie, że forma prezentacji musi być zrozumiałą dla Waszych kolegów.

2. Biografia INSTRUKCJA

Waszym zadaniem jest opracowanie biografii (*imię i nazwisko osoby*). Osoba ta będzie patronem Waszych działań, przewodnikiem po świecie swojej religii, po swoim Lublinie. Spróbujcie odtworzyć ten życiorys jak najdokładniej i wypełnić go nie tylko suchymi faktami: ciekawy jest każdy szczegół, np. to, co lubił jeść na obiad (jeśli uda się Wam tego dowiedzieć). Postarajcie się odnaleźć jego ulubione miejsca w Lublinie, a także miejsce gdzie się urodził, chodził do szkoły, pracował (to będzie zależeć od informacji, jakie są dostępne). Czy ulica, na której mieszkał jeszcze istnieje? Co się tam obecnie znajduje? Biografię tej osoby opracujcie w formie pisemnej - może to być artykuł do almanachu lub na stronę WWW; przygotujcie także plastyczną prezentację historii Waszego bohatera - obraz, rzeźba, album ze zdjęciami, komiks, inne formy.

Relacje, wspomnienia, strony internetowe - www.tnn.lublin.pl, www.miasto.lublin.pl, zasłużeni obywatele Lublina; Polski Słownik Biograficzny, Lublinia
Wybór postaci zależy od uczniów i nauczyciela: może być to np. Meir Szapiro, Juliusz Rudolf Vetter, Jan Riabinin itd.

3. Kalendarz wyznaniowy INSTRUKCJA

Zadaniem Waszej grupy jest opracowanie kalendarza, który będzie zawierał:

- a) najważniejsze święta (katolickie, prawosławne, protestanckie, żydowskie - zależy to od grupy) - tę część opracujcie na podstawie załączonych materiałów. Możecie też zwracać się z prośbą o pomoc do ekspertów;
- b) krótki opis poszczególnych świąt - z jakimi wydarzeniami są związane, w jaki sposób je obchodzono, jak są obchodzone obecnie;
- c) ważne wydarzenia historyczne (dzień, miesiąc, rok) związane z danym wyznaniem, zarówno te istotne w skali ogólnej, jak i lokalnej. Pamiętajcie też o wydarzeniach, których rocznice wydają się wam godne upamiętnienia. Możecie także na końcu kalendarza opracować kalendarium najważniejszych wydarzeń (np. kiedy powstała pierwsza parafia/gmina/zbór);
- d) wydarzenia z życia Waszego bohatera.

Kalendarz może być opracowany w zeszycie, bloku, zwykłym kalendarzu - jego forma i wygląd zależą od Waszego wyboru. p. Pamiętajcie o różnicach w datach, charakterystycznych dla różnych religii i wyznań (np. mamy teraz rok 5763 kalendarza żydowskiego). Miesiące żydowskie mają inne nazwy, inaczej też liczone są lata! (instrukcja będzie się różnić zależnie od grupy).

Kalendarz ekumeniczny, bibliografia dobrana indywidualnie zależnie od grupy: książki o kalendarzach i świętach żydowskich, prawosławnych itd., strony internetowe.

Zadanie to wymaga wcześniejszego przeprowadzenia zajęć o różnych sposobach odmierzania czasu w różnych religiach. Uczniowie mogą przygotowywać kalendarz (do wypełnienia) - okładkę, podział na dni i miesiące, na zajęciach plastycznych.

4. Moja przestrzeń w Lublinie (część zespołowa) INSTRUKCJA

Zastanówcie się, które miejsca w Lublinie są ważne - dla was, waszych rodziców, dla innych ludzi. Dlaczego? Jaką funkcję spełniają? Którędy przechodzicie codziennie, dokąd się specjalnie wybieracie? Z którymi miejscami jesteście emocjonalnie związani? Swoimi poszukiwaniami ogarnijcie całą przestrzeń miasta (okolic), i różne płaszczyzny - codzienną (np. sklepy, parki, szkoły), towarzyską (np. miejsca spotkań i rozrywki), społeczną, polityczną itp.

Porozmawiajcie o tym z rodziną, przyjaciółmi, znajomymi. Skonstruujcie prostą ankietę i przeprowadźcie ją wśród uczniów naszej szkoły i spotkanych przechodniów. Nanieście te miejsca na mapę Lublina, zastanawiając się nad ich hierarchią i klasyfikacją, ważnością. Czy do tak powstałej mapy miejsc można ułożyć jakiś klucz? Zaprezentujcie wyniki pracy (mapa, klucz) w dowolnie wybranej formie graficznej, tak, by mogli je obejrzeć koledzy. Pamiętajcie, by oznaczenia były logiczne i dobrze przemyślane, a koncepcja spójna. Nie zapomnijcie o legendzie!

Zastanówcie się, jak wyglądałaby taka mapa, gdybyście przeprowadzili ankietę przed wojną, zadając te same pytania mieszkańcom Waszej ulicy. Na drugą mapę nanieście - analogicznie - wybrane miejsca. Pomyślcie nad kluczem, pozwalającym zinterpretować tak postrzeganą przestrzeń. Przedstawcie go.

W klasie na ścianie zawisną stworzone przez Was mapy (prezentacje): cztery mapy Lublina współczesnego, widzianego oczyma jego dzisiejszych mieszkańców, i cztery inne - przedstawiające Lublin takim, jakim widzieliby go przedwojenni mieszkańcy Waszych ulic (spróbujcie wcielić się w ich rolę!). Na lekcji przedyskutujemy wyniki pracy zespołów i spróbujemy porównać stworzone przez Was mapy.

5. Strona internetowa i almanach INSTRUKCJA

Przygotowanie witryny internetowej i almanachu lub poszczególnych jego części jest zadaniem całej klasy (por. zadania wspólne). Jednakże, podobnie jak w przypadku innych zadań, każdy zespół czuwa nad określonym zakresem tematycznym.

Zastanówcie się wspólnie, które zagadnienia spośród tych, nad którymi pracowaliście, bądź, z którymi zetknęliście się w czasie indywidualnych poszukiwań są najważniejsze, najciekawsze, warte zaprezentowania innym. To mogą być święta, zwyczaje "waszej" grupy wyznaniowej, wydarzenia z dziejów miasta, historia świątyni, domu, mieszkańców, waszej postaci. Dokonajcie selekcji i opracujcie artykuły lub notki na ten temat. Tak w Internecie, jak i Almanachu można też zamieścić zdjęcia, rysunki, plany, inne ciekawe materiały. Nie zapominajcie o Waszych (już wykonanych) pracach indywidualnych - wypracowaniach, esejach, listach, fragmentach dzienników. Pamiętajcie, by znalazło się miejsce dla opracowywanego przez cały rok kalendarza (może być w wersji skróconej, lub wybranych fragmentów) i słowniczka.

Ta - pewnie najbardziej pracochłonna - część projektu jest formą bardzo ważnego podsumowania całorocznej pracy. Dzięki dobrze opracowanej stronie WWW i/lub starannie wydanej publikacji, również inni (Wasi koledzy, pozostali uczniowie, nauczyciele, rodzice, a także zupełnie nieznanymi ludzi) będą mogli skorzystać z informacji, które wyszukaliście i zgromadziliście. Lublin, który w ten sposób na chwilę przywołałście do życia - nie zniknie zupełnie.

Do opracowania strony internetowej i/lub tekstów do almanachu uczniowie przygotowują się przez cały rok na lekcjach informatyki (obsługa edytora tekstu, programu graficznego, podstawy pracy w html). Nauczyciel informatyki powinien konsultować zakres i terminy wykonania zadań z nauczycielami koordynującymi projekt. Trzeba też ustalić (z dyrekcją, rodzicami), kto może pomóc

w wydaniu publikacji. Czy będzie to prawdziwy Almanach, czy powielone na ksero lub w drukarni kolejne numery gazety? Kto pomoże sfinansować przedsięwzięcie? Jaki może być wkład szkoły (dyrekcja, Komitet Rodzicielski)? Może można poprosić o pomoc media lokalne? Można włączyć uczniów do tych poszukiwań, muszą one być jednak koordynowane przez nauczyciela.

Materiały zbieracie przez cały czas trwania pracy nad projektem, powinniście porządnie zastanowić się nad ich wstępną selekcją. Co można wykorzystać? Co jeszcze należałoby znaleźć? Jakie artykuły napisać? Omówcie to z nauczycielem - może Wam coś podpowie?

Opracowane przez uczniów materiały wchodzi w skład portfolio.

6. Dziennik prac

INSTRUKCJA

Opracujcie dziennik Waszej grupy - ma on dokumentować pracę nad projektem. Kronikarz będzie go regularnie uzupełniał - notował, co robiliście, gdzie byliście, nad czym pracowaliście. Oczywiście każdy z Was może tam wpisać coś od siebie. Możecie tu też umieścić różne dokumenty Waszej pracy - np. bilet do muzeum, zdjęcia, wycinek prasowy, a nawet opakowanie po wspólnie zjedzonej czekoladzie.

Dziennik prowadzimy przez cały czas trwania projektu - ostateczny termin złożenia portfolio ustala nauczyciel

Dziennik włączamy do portfolio

7. Słowniczek

INSTRUKCJA

W trakcie Waszych poszukiwań na pewno natkniecie się na nowe słowa, terminy, których nie znacie. Czasem będą to terminy obcojęzyczne (np. hebrajskie, niemieckie, rosyjskie). Będzie trzeba szukać ich wyjaśnienia, albo etymologii nazw - w książkach, słowniku. Opracujcie własny słowniczek takich terminów, najważniejszych pojęć związanych z religią (wyznaniem) i tradycją mieszkańców Waszej ulicy. Możecie dołączyć go do tworzonego przez grupę kalendarza wyznaniowego, albo prowadzić na bieżąco w dzienniku prac. Pamiętajcie, by znalazł się on w przygotowywanej na koniec projektu publikacji/ stronie WWW.

Słowniczek opracowujemy przez cały czas trwania prac nad projektem. Ostateczny termin złożenia portfolio ustala nauczyciel.

Czasem trzeba podpowiedzieć uczniom, gdzie mogą znaleźć odpowiedź, wyjaśnienie (albo samemu jej poszukać). Można przypomnieć, podpowiedzieć termin - jeśli jest istotny, a uczniowie sami się nań nie natknęli.

Słowniczek włączamy do portfolio.

Zadania dla uczniów indywidualne

1. List

INSTRUKCJA

Przeczytaliśmy wspólnie kilka opisów dawnego Lublina. Wybierz jeden z nich- taki, który najbardziej Cię zainteresował, zadziwił, zaszokował. Spróbuj odwiedzić opisane w tekście miejsca, przemierzyć trasę opowiadającego. Jak spoglądasz na te miejsca dzisiaj, czy były Ci one wcześniej znane? A może tych miejsc już nie ma? Napisz list do autora, w którym opisziesz mu dzisiejszy Lublin, tak, jak on opisywał ten miniony. dwa tygodnie

Zwiedzanie miejsc opisanych w wybranym przez ucznia tekście powinno być nadzorowane przez

rodzica, wychowawcę etc. Tę pracę należy zadać po zajęciach dotyczących analizy tekstów źródłowych (historia) i dzienników i relacji (język polski)

2.Moja przestrzeń w Lublinie (część indywidualna)

INSTRUKCJA

Zastanów się, które miejsce w Lublinie jest Twoim "miejscem magicznym". Może to być miejsce powszechnie znane, albo takie, o którym wiesz tylko Ty. Nadane mu znaczenie zależy wyłącznie od Ciebie. Podziel się tą informacją z innymi. Twoim zadaniem jest opisać to miejsce (możesz przyjąć dowolną formę literacką - proza, wiersz, list, pamiętnik, esej) oraz przedstawić je w sposób plastyczny (podobnie, wybór techniki jest Twój - rysunek, fotografia, kolaż, plakat, symbol...)

3.Praca podsumowująca

INSTRUKCJA

Twoim zadaniem będzie napisanie pracy pisemnej. Będzie ona Twoim osobistym podsumowaniem całorocznych poszukiwań. Zastanów się, który z tematów omawianych w czasie prac nad projektem najbardziej Cię poruszył. Możesz skorzystać z podanych przez nauczyciela propozycji, albo wymyślić własny temat (pod warunkiem, że uzgodnisz go z nauczycielem i uzyskasz jego akceptację).

Wyobraź sobie, że jesteś dziennikarzem w przedwojennym Lublinie i napisz do swojej gazety reportaż z życia mieszkańców (Grodzkiej/Szerokiej/Ruskiej/Ewangelickiej).

We współczesnym Lublinie pojawia się X (chodzi o postać, której biografię opracowywali uczniowie). Napisz opowiadanie X w Lublinie A.D. 200(x)". Spróbuj wyobrazić sobie jakby się czuł, jak zareagowałby na zmiany wyglądu Lublina, sposobu życia jego mieszkańców.

Zastanów się nad miejscem religii w życiu współczesnego człowieka.